

میلعلما وه

نید مهفرد نافر عش قد

مذعلها یاربی رادر بتشاد دای تیمها و

تانااید

ی نارهط ی نیسد ن سحمدحم دید جاد اللهتیا
ه رساللس دق

میچرلا ناطیشلا نم لله اب ذوعاً میچرلا ن محرلاً الله مسب

قَدَصْنِ اِو هيفر و كذملا ينعملاب اَر هوج اهر يغ و يميسجلا روصلا نوك مَدَع اذه نم مُرْاِي و ¹...
² اَيضَرَع اَقْدَص مانعم اهيلع

تير هوج يانعم نأ هب تروص و هدام هك تسين روطنيا هك دش ضرع هتشنگ زور ثحرد
... تقيقد كيدش دوخ يارب هدام هكلب؛ دنريگب رارق يرگيد هلوقم تحت مادكره ناشدوخ
مدركان يادخ تقوكيد؟ دنكي مذ ادپ هك يداريا، دوش لدب و ضوع [طبض ماگتسد] نيا [ياج]
!... نيا

ديايب نيپا هدنوش تَقَد دوش ثعاب تسا نكمم، توص طبض هب اگتا

مهام. دندركي ميريگولج و دنتشادن يرضن درك طبض يور [ي نارهط هملاع] اقا موحرم اقباس
- دنيوگي مكر وطنيا - دياش. تسين ناشيا رارصا نيا [ل يلد] هك ميديمهف هيضق نيا يارب ي تسرد تلء
دشاب رظن دروم تشيب هيضق نيا [و هدوب] ش ندوب ³ معمست تهج [يور] ناشرظن

ي لو - تسين ي دا دارفا هب تبسن [هتبلا] هك - مدش هجوتم و مديمهف مدوخ يزيچ كيد دعب ي لو
تمس هب لاماك [هدنوش] هجوت، دشاب طبض ماگتسد، تبص [عقوم] هك ي ياجنا، ناسنا دوخ هب تبسن
نيا يارب ي دصرد هذناپد ش دوخ ي اوق نأ زاناسنا، [دنكي م تبص] ي سكي تقو. تسين ملكتم
ي دامتعا كيدش بلق هت و دور ي م نيد زاناشاب هتشاد دياب هك ي اي زيت و مزلا تقد نأ و؛ دراذكي م طبض
ي م ادپ عاطقنا ي سفن رظن زانعي؛ دوشي مع طقم [لاماك] رگيد، دشاب نأ رگا لاد. دراد هلمسم نيا هب
هك دوشي م ثعاب نيا. دنك ي نابيتشپ ار و اءعب ده اوخب هك تسين ي هاگتسد و تلاء و هليسو چيه هك دنك
دنك توافد و دشاب روطنيا ه ي ضعب رد دياش [هلمسم] نيا بذا لاد. دوش ادپ ي صاخ تقد عون كيد

تسا ديفم، بلاطم طبض و تبث يارب ي لياسو نتشاد هارمه هب

ناشدوخ دعب ي لو؛ [دوش طبض هك] دنتشاذكي مذ قباس [رد ي نارهط هملاع] ناشيا، ل احل كي لع
قافتا دروم زانعي ضعب هكنيا تهجهب؛ تسا ي بوخ زيچ ي لو. دنتشاد ميكت ناشدوخ رگيد و [دنداد هزاجا]
[نوچ]. دش ي مزار كتر رگيد و دوشي م هتفگ راب كيد طقف ي هلمسم و فرح كيد ميديدي م ام هك داتفاي م
دوب راب كيد نامه طقف و دش ي م لصاد ⁴ ل وهذ ي لك روطه بلاصا اي، دماي مذ تسدهب ش انيمز رگيد اي
دنامب اهنيا [تسا بوخ] و

گاهی اوقات می شود من خودم در دفترهای [گذشته ام به مطالب جالبی برمی خورم]. اینکه
می گویند انسان باید همیشه دفترچه ای داشته باشد، کاغذی داشته باشد که بنویسد، برای همین است. یا
امروزه [با] همین دستگاه هایی که هست (موبایل و چیزهای دیگری مثل آن) خب [مطالب] ضبط
می شود. انسان مسئله ای به ذهنش می رسد، ممکن است آن موقع کاغذ و قلمی همراهش نباشد، همان
مطلب را در همان وقت ضبطش کند تا اینکه بعداً پیگیری کند.

دندومرفي م (نامردپ موحرم) ناشيا دوخ

بارها می شد من در مجلسی بودم، شخصی مطلبی می گفت؛ [مثلاً] به داستانی، قضیه ای در کتابی

¹ (ق قحم). تسا هدشن طبض هسلج ي ادتبا

² 356 ص، ي فسلف هلاسرس

³ «دندادني كيدن ارم ات هسنل اعفا رد ن دومن اير دننام مدرم هب دوخ ريخل مع ن ديناوش» : ادخهد همانت غل

⁴ «ي شومارف : لو هذ» : ادخهد همانت غل

برخورد کرده بود [و من آن را ثبت می‌کردم].

دشاد بن مقباس به قوبسم و دشاد لاجترم تسان کمم و لو) ش دوخت اعلاطم ردی سکره مرخلاً اب
دروخی مربی امتکذ [ای] بیجعه زیچ به فداصت بسحره باتک کید رد معفدکد

ی مقی از ریمه هرابرد دیفمه تیاکد کید ابی نار هط الله تیا ی قافتا دروخر بزا ی انومد

به معفدکد، متشگی می باتک ل اینده به [ما ناخباتک] زان تمسق کید رد متشاد نم، دود شید بش دنچ
نافرعدق و در رد هلاس هس: متشون مدید. مدرک دروخره باتک کید از میرزای قمی. آن را برداشتم.
تعجب کردم؛ گفتم ببینم ایشان چه گفته است. نگاه کردم دیدم، او! مثل بقیه است. حالا نکته جالب اینجا
معلوم می‌شود: یکدفعه [با خودم] گفتم مقدمه‌اش را بخوانم ببینم [چیست]. آدم از مقدمه هر کتاب خیلی
چیزها دستش می‌آید. نگاه کردم یک قضیه جالبی بود! ببینید! چنین چیزهایی برای انسان خیلی مهم
است و یکدفعه پیش می‌آید. و شاید همه اینها یک عنایتی باشد، مخصوصاً به طالب علم که خدا گاهی
در همین موقعیت‌ها و فرصت‌ها برایش مطالبی پیش می‌آورد.

دومد مقدمه ادهشلا دیس ترایز ربار دوخت داتسا ترایز ی مقی از ریمه

دیحو و دندوبی ناهبهید دیحو درگاش، دنتقر لابرک به [ی مقی از ریمه] ناشیا ی تقو: «متشون مدید
ل ناسم و تاطابتر و شراکفا و ی ناهبهید دیحو تیعضو بخ.» تشاد تیذاع ی لیذ ناشیا به ی ناهبهید
دنیوگی م تَدَجُم و اهل وصا رد و تسامولعم و صخشم اهرابخا و ی دابآرتسا نیمادمحم دیساب ناشیا
موحرمه کی ی تیجد و دادعتسا و شوهرطاخه ی ناهبهید دیحو. تسین ی اهلئسم اجنیا ات رظنه طقن نیا زان
یراشف و دوشرتهید از ریمه ی گذنر رادقمکی ت ساوخی م، دود مدرک جاوزا مه مزات و تشاد ی مقی از ریمه
ی م عورش دوری م [ی ناهبهید دیحو] ناشیا. دشاد متشادن ناشیا، دنتشاد دارفار یاس عقوم نآ رد دیاشد هک
رتهید شای گذنر عضو هک دهدی م ی مقی از ریمه به ارشلوپ و یراجیتسا فزور و زمانن تفرگ [به] دنک
ل باقرظن نیا زان و مدرکت بحم ش دوخت ملاء رد ادخه دنب. تسان سحتسم و بوخراک کینیا بخ. دشاد
لاس تشنگ زان دعب و تشادنعلاط ی مقی از ریمه. تسین ی کشد چیه ی اج [هلئسم] نیا رد و تساریدقت
تسا متشاد تدعاسم روطنیا ش درگاش به و مدرکی م یراک نینچ ناشیا هک دوشی م اعلاطم اه

دراو، دیبای م تابتع به هک یرفس نیلوار رد. ددرگی مریناریا به مه ناشیا و دنکی م توفش داتسا
:دیوگی م [ی مقی از ریمه] «ادهشلا دیس ترایز ی ارب میوربه»: دنیوگی م [نهارمه]، دوشی م هک لابرک
هدعابد دوشی م دنلب و «ان یسدمامان ترایز ی ارب میوربه دعب، منکرکشت م داتسا زان موربه دیابل وانم! ان»
نآ دعب، دسوبی م ارتحان اوذع به ار [ی ناهبهید] دیحو هُناخ هُبتع دوری م لوا، دناهدوب [شهارمه] هک ی
نازیم! دراد بلطم ناسنا ی ارب ردقچ هیضق کید نیمه! دینیب! دوری م ادهشلا دیس ترایز ی ارب تقو
اب [تفرعمه هک دوشی م مولعم و] دهدی م ناشن ت معنی لو و تیلو بحاصد به ار املع و مدرم تفرعم
!دوشی م نادیب [سرد و ملاء لیبقران] اهزیچ نیا

میرزای قمی مرد عالم و ملایی بوده، ولیکن معرفت و شناخت نداشته است. یادتان می‌آید من
قضیه‌ای راجع به بنده‌خدایی نقل کردم که اتفاق افتاد؟ این همان است! منتها او یک فرد عادی بوده،
[ولی] خب میرزا با این سعه معلوماتش [جای تعجب است که اینگونه برخورد کرده است].

نیناوقه [باتک] امه کی تقون آن... نیناوقه به عجار [می‌خواندیم]، عام و خاصش را هم خواندیم. خدا
بیمارزد و رحمت کند استادمان مرحوم آقای غروی [را]. تکوتنها برای ما در زمستان آن سال‌های
کذایی می‌آمد [و تدریس می‌کرد]. سال‌هایی که واقعاً تا بعد از نوروز همین‌طور در قم پخ بود! ایشان
در آن سرما می‌آمد در این صحن [حرم حضرت معصومه سلام‌الله‌علیها] و به ما ادخ! تفگی م نیناوقه
:دوب متشون نیناوقه لوا هک [ار] رعشنیا عقوم نآ تسامدای. دنتشاد ی صلاحاً اعقاو؛ دزرماید

نوناقل فی نصیب س یترلا مساب *** ارختقم عاج ذان ارد انیسن با تیا

انیناوقلا نینماضمی فاقشلا عم *** اعمج دقن وناقلا و تاراشلا ان!
!دوبی بیرغ و بیجع زیچ اعقاو! درکی م ادیب نیناوق نیا رد ،دوب مدرک مگی شفکه گنل ره س کره

تسا فیعض نافر عه بوا ی اهدقت و دوبن هفسلف لها ی مقه ی ازیم

هب[دنزب ارش دوخ هتساوخی م و هدوب فیسلفتم ،هدوبن هفسلف لها ش دوخ هک تسا صخشم نکیلو
ناشیا هک تسا صخشم نافر عه دقت هلاس ردش تارابع زا .لصفه ی لیخ دراد ی یاهی راکبارخ! [هفسلف
هک تسا ی لئاسه چنیا رخا .دنکب ی ملاء دقت [دیاب] ،دنکی م دقت م هی سک رگا .دناهوبن نادیم نیا درم
دنک [دقت] روطنیا دیاید مدأ [ارچ]؟! لکثلا هب کحضی

تسا هدوب لام لوصا و هقفر دی مقه ی ازیم

اقا موحرم .تسا هتشداد لئاسم رد ی بوخن لاوج و هدوب ی یلام درم ش دوخ ن فر رد ل اهل کی لع
مزلا ی دهتجم ره ی اری مقه ی ازیم تاتشلاع ماج هعلاطم و ن دناوخ: دندومرفی م [ی ناربهط هملع]
نیا زان لا ،دوب [ی گنس پاج] اقباس تاتشلاع ماج .تسا دیفه ی لیخن اسنا ی اری بش عور فر عیرفت «.تسا
تسا هدش م دیدج ی اهی پاج

ی نقش دیس تاجز رد ی مقه ی ازیم بسانم مادقا

این [قضایا] وضعیت ما و میزان معرفتی ما را نشان می دهد. جایی که میرزای قمی با آن صیت
و شهرتش که به او در زمان فتحعلی شاه، اول مجتهد ایران گفته می شد و فتحعلی شاه از او تقلید می کرد
[این گونه عمل می کند، تکلیف بقیه افراد مشخص است]. و در قضیه های که برای مرحوم سید محمدباقر
شفتی در اصفهان پیش آمد [اقدام مفید و مناسبی داشت].

مدأ کی [ماشی لعحتف هذازرهاوخ] نوچ؛ دز ندرگی تشر ی نقش موحرم ار ماشی لعحتف هذازرهاوخ
و دندروا [ار لتاق]. دوب دیلاطوسبم اجنا ،تسا ن فدن اهفصا دیس دجسم رد هک [ی نقش دیس]. دوب هتتشک
ار مکد [درکذ تئرج ،دندروا ار ی سکره .تسا صخشم م ه ش مکد و تسا دمعل تق ،ل تق نیا دندید
!دندروای مرد ار شردی ادعب ،دنزب [ار ش ندرگ] ی تقو! تسا [ماشی لعحتف] نیا هذازرهاوخ! [دنک ارچا
ی م هچ] «مکنیا] و دیدهت اب دنیای م ،دنکب ی راک ی سک رگا! تسا روطنیمه رگید ی اهاج ی لیخن لا و
م ه اجه م ی اری بیضه نیا! دنکب دناوتی منی راک رگید فرط و [دناسرتی م ار و] «مینکی م هچ و مینک
خیرات [ل وط] رد نوناق و بیضه کی مکنیا لثم .دوب روطنیمه م ه م قوم ن! تسا نشور و هدش صخشم
ن نامدج تموکد ی اهل اسن ا طقف ی تسیاب هشیمه ام! دنکی م یوری نوناق نامه زا ی سکره هشیمه و تسا
دعب و درک [تموکد] لاس راهچ! اباب رگید تفر هک م ه و .میرواید دایه ار [ملاسلا هیلع نینمؤ ملاریم]
رد هونگچ ،هدش مداد هک ی یاهدعو ن! مینیب و میشاب الله عاشن .درواین م اود هک م ه و و دمأ ریشمش م
دریگی م دوخ هب ل مع تروصد [هادف انحاورا نامز ماما] ش دندزرف

و دش دنلب ش دوخ [ی نقش موحرم] ناشیا و [دنک ارچا ار مکد] تسناوتند و درکذ تئرج س کچ به
دیس! تخادنا ن اندز هب ار ناشیا ،دیسر ماشی لعحتف هب ربخ ی تقو! دز ارش ندرگ و تفرگ ار ریشمش
ل اکشا ،ی تشکی م ار ی رگید رگا! [ی تشک] ارم هذازرهاوخ ارچ هک تخادنا ن اندز هب ار [ربمغیب] دلاوا
ی دوخ م ه م قوم ن! دوشی م مولعم! دشکب مدأ و لو؛ ی شکب دیابند ،تسا نم هذازرهاوخ نوچ ی لو؛ تشادند
بخ .تسا نامزلارخا ی اری اهنیا میدرکی م ل ایخ ام .تسا هدوب ایاضق نیا زا و هدوب حرطم ی دوخریغ و
!رگید هدوب نامزلارخا م ه اهنأ [ن نامز هتتبلا]

دوشی م تحاران ی لیخ ،دوشی م ی مقه ی ازیم [ی تقو] .تخادنا ن اندز [هب ار ناشیا ماشی لعحتف]
نیا هک دتسرفی م ازیم غار سهب ،هدش تحاران ه بیضه نیا زا ی مقه ی ازیم دوشی م هجوت م ماشی لعحتف
زا مکنیا هن! هذای م دهتجم نم هک سرید و زا: «دیوگی م و ا هب ازیم! هدوبن ای هدوب دهتجم ،دیس بانج
عجرم زا یونشفر دقنیا ل قالا ،رکشد ار ادخ .دنکی م دازا ار ناشیا [ماشی لعحتف] و [ی سرید نم

1. 2. ص 1، ج ،ل وصالا نیناوق

تسا نافرعو و هفسلف زا میق ازریم مک علاطا هجیتد، ادهشلا دیس رب داتسا مارتحان درک مدقم

ش تخانش، هدوب تیعقوم و تیعضو نیا اب هک ییازریم دینک ماگند امشد بتسازریم تیعضو نیا تیاندن و تامحز زا [یراد] ساپو رکشد یادا و بدا: «دیوگی م! تسا هدوب ردقچ ادهشلا دیس هب تبسن ترایز هب دعب هبترم رد، مسوب ارش اهبتد و منک رکشت و از مورب لوا دنکی مضتقا مداتسا صباخ نیمه هب! دتقای میقافتا ایضق نینچ ارچ! دراد رارق داتسا زا دعب ادهشلا دیس ینعی «! مورب ادهشلا دیس امشد؛ تسا زیچمه ادهشلا دیس هک ی نادمی امشد! لیلد نیمه هب! دیاهدناوخن نافرعو و هفسلف امشد هک لیلد لاس تسیودور از هک ی نیبی م نپسد ماما کی! ی نیبی م دبنگ کی طقف امشد؛ تسیچ تیلو هک ی نادمی ادیی ی نانچنأ تیعضو و دش افلخ ملظ لومشم و دما (هدوب شیپ لاس تسیود ازریم [نوچ]) و تزا شیپ هب [هجوت اب] امشد! تسا هدشنل صادنیا زاشیپ؛ هدش لصاد امشد یارب تفرعم زارادقم نیا طقف. درک ادخل و سر نوچ [دیوگی م دوخ اب]! ی نیبی م رهاظ بدا کی طقف [ار دوخ هفیظو]، هدش هک ی ایصوت ی م ادخل و سر رگا لاد. میوربام، «دراد ار باوژن نیا، دنک ترایز ار مدنزرف و دیایب هک ی سک»: هتفگ م ه [رگا]، میدرکی می ماس کی میتفری م، داتقای م نامزدگ [رگا] لاد! میتفری م م ه لابرک، ت فگ! داتقای م هک، داتقای م [نامزدگ]

میمهفی م و مینکی م کرد ار ماما سفن زاضیف ت یادیم، میمهفی م از تیلو اب نامدوخ طبر یارب تفرعم نیا هک هثلاث عامد تیاور اب رخا. دناوخی رظن نافرعو هک ی سک؟ میمهفی می سک هچ ار نیا نیا هک ظافلا و میرهاظ لوصا ی نایم نیا و تئاریو و ثلاث مسیق لک باحستسا اب! دوشی مذل صادن اسنا. دراد ارش دوخ هب صباخی اهزیچ کی اهنیا! دوشی م ادیی م دا یارب اهزیچ

ار ی تسه بتارم نأ و ی جراخت یعقاو و دوشی م لصادن اسنا یارب [نأ اب ت فیکد] هک ی زیچ نأ زا دیاب هک تسا ی لئاسم اهنأ. تسین اهنیا هک، تسا ناسنا ی گدنز ی اشگهار و دهدی م ناشن اسنا یارب هجوت دیاب] «تسا کشک نافرعو و هفسلف»: دنیوگی م هک ی پاهنا. دوشر هاظ [ملاسلایع] ماما سفن هچیرد!؟ دش لاتبم طبخ نیا هب اجنیا ارچ ی لو. دوب هدناوخر تبیلها تیاور نیمه م میق ازریم [هک دنک لصادش یارب هئسم نیا و تسناد کشک م ه و دبلا، دنادمی م کشک هقیب هک ی زیچ نأ مکنیا رطاخ هب! دش

ی لو؛ دیوگی ی بلاج و بناج و بسانم ظافلا، ظافلا [نتفگ] ماقم رد ناسنا تسا نکم مرخلا اب مولعم و صخشم دیابش قمع نأ؛ دراد قمع ناسنا دوجو رد ردقچ ظافلا نیا هک تسا نیا رد تبص و میضق نیا یارب اهنیا. تسا ردقچ قمع نیا هک میمهفی م فلتخم تانایرج و دراوم رد ناسنا و دوش دوب هئسم.

دنک تبت و درامش تبمیزغ ار ی ناهاگد و هدشنی نبش یب بلاطم دیاب مدع بلاط

این مسائل برای انسان، دفعی حاصل می شود. اگر انسان در آن موقع، کاغذی داشته باشد که چنین مطالبی را که یک دفعه [حاصل شده] بنویسد، این می ماند و ثبت می شود. و اتفاقاً خیلی مطالب هست که [از آنها اطلاع ندارد]. خب انسان که نمی تواند به همه کتب اطلاع و اشراف پیدا کند. انسان باید این فرصت را به خودش بدهد که در ارتباط با افراد ببیند حالا که این شخص این مطلب را در کتابی دیده، فوراً همان را حفظ و ضبط کند و از ثمره مطالعات دیگران بهره بگیرد. آدم که نمی تواند [همه کتب را مطالعه کند]. فرض کنید همین مسئله ای که من الآن در اینجا نقل کردم، شاید سالیان سال می گذشت و چنین قضیه ای هم به گوش شما نمی رسید. حالا بر حسب اتفاق باید من به آن قسمت بروم و یک دفعه میلم به این کشیده شود که این را بردارم ببینم چیست و بعد در این مسئله و نکته کنجاو شوم. ظاهراً مثل اینکه [این کتاب میرزای قمی را] یکی برایم آورده بود و خودم نگرفته بودم.

دهدی م ریغت ی لکه ب ار ناسنا ش رگد، ناهاگد بلاطم نیا زا یخرپ

کی یاد ناسنا دوشی م اعقاو. دروایب تسدهب [وحن نیا هب] دناوتی م ار لئاسم و بلاطم ی لیخن اسنا

دوشد ضوع را بیسبش ای رکف متسید، دوشی مرفذ کبزا هکی ایضق و بلطم و هئسم
 افراد زیادی بودند [که مردم آنها را قبول داشتند]. اگر شما الان نگاه کنید، روی سر بعضی‌شان
 قسم می‌خورند! یک نفر [از همین] افراد در قم بود و من در رفت‌وآمدها این شخص را زیاد می‌دیدم.
 [البته] الآن فوت کرده است. من وقتی سابقاً این شخص را می‌دیدم، می‌دیدم این چیزهایی که راجع به
 او نقل می‌کنند، به این شکل نمی‌خورد! نمی‌دانم چرا! خودم هم دلیلش را نمی‌فهمیدم که چرا من نسبت
 به او این حال را دارم! آدم گاهی اوقات ممکن است دلیلی برای ذهنیت خودش پیدا نکند؛ ولی ذهنیت
 هست و با آن کاری نمی‌شود کرد. هر کاری هم بکنی، آن از بین نمی‌رود. به‌دنبال این می‌گردد که
 فرصتی پیدا شود تا ببیند این ذهنیتش به کجا مربوط می‌شود. [منشأ] آن [ذهنیت] را پیدا نمی‌کند.

کبیدوب مدرک تکرش هئاسود هرفندچ س لجم کبیرد قاقنا بسحر بام. درک توفوا هکنیا ات
 روصت مرحم س لجم نآرد ار ام نوچو. دوب س لجم نآرد، دوب طبترم ص خشن آاب هکی دارفا زارفذ
 هلمج زا. درکی م نایب دوب ص خشن آاب طابترا رد ش دوخ [لئاسم نآرد] هکی لئاسم زا یضعب، درک
 رفذ دنچ ایضق و معقاو کبیرد هک درک فیرعت ار ایضق، درکی م [نایب] ناشیا هکی یاهت بحص
 لاد! اه: «متفگ، تفگ هندی یارب ار تا قلام نآ هسلج تروص [ی تقو]. بندرکی تا قلام ناشیا اب و دندما
 «!تسا هدوب نیا ص خشن نیا تآیحور و تالادو! هدوب نیا، متشگی مش لابند هب نم هکی زیچ نآ! مدیمهف
 تسا روطنیمه مه زونه و دنروخی م مسق شرس یور دارفا هقیب مپوگی م نم هکی تلادر

وا و دنزب رد هبترمکی و مینک تکرش س لجم نآرد دیابام ینعی؛ تسا قاقنا بسحر ب نیا، بخ
 نیا ادخ هعفدکی تبحص ن مضرد دعب. تسا هدوب ایضق نیا رب یرارق لاصا هکی لاحرد، دیابیم مه
 دنک نشور ناسنا یارب ار نیا و دزاندیب و ملاک و نابز هبار بلطم

رگید مسق هب بلطم هک مامدرک هب رجت دارفا زا یرایسب هب عجار یگذن لوطرد ار ایضق نیا نم
 منادی من. تسا یبیج زچ نیا و! تسا یرگید زیچر ما بتیقذ عقاو رد و دوشی م حرطم رگید روچو
 یترابع نینچ کبید؛ بنیموملار ما زایا تسا ربمغیب زا [تیاور] نیا

هئاسب تاتلف ی فالله هرهظا دق و آلا (لجرلا) ناسنلا ی فحیر ما نم ام

دیای مش یبی یاهت صرف. دیارایب یرگید لکشد هبار دوخ و دشاب ی تیعاو کبیرد یسک دوشی من
 رگید یاهزیچ اب ابر او طاب این نابز اب ای لاد؛ دوشی م ور، دب هچ بوخ هچ تسه [ن طابرد] هچنا هک
 دوشی م نشور ایضق و لئاسم و

وقتی من آن روز این قضیه را از او شنیدم، خیلی برایم عجیب آمد. خیلی برایم عجیب آمد که
 [چطور می‌شود] انسان هشتاد نود سال در میان مردم باشد و زندگی کند [و خود را به‌نحو دیگری نشان
 دهد]! البته من خودم بشخصه از او چیزهای دیگری هم دیده بودم و مدام حمل بر صحت می‌کردم و
 توجیهاتی برایش [می‌آوردم]. اما وقتی این مسئله را دیدم، دیدم نه دیگر! دیگر آن جای توجیه نیست.
 این دیگر یک امر روشن است. انسان به مسائلی برمی‌خورد که اصلاً قابل توجیه نیست. اگر آن [مسئله]
 قابل توجیه باشد، انسان دیگر باید اصل قضیه را توجیه کند؛ مثلاً [در مقام توجیه با خود] بگوید: «طرف
 اصلاً خواب بوده و او را دیده و اصلاً وقوع خارجی نداشته است!» تا این حد که دیگر ما توجیه نداریم.
 یرگید تروص و لکشد هبار دوخ و دشاب مدرم نایم رد لاسد دونداتشهن ناسنا [دوشی م] روطچ
 مه ی تمایق مینکی م ضرف ام معقاو لاصا! تسا هدننز ردقچ، تسا تشر ردقچ، تسا دب ردقچ! دیارایب
 فلاتخا و ی نوگمهان نیا روطچ!؟ دنکی م لوبق روطچی مدآن ادجو هرخلآاب!؟ تسین مه ی یادخ!؟ تسین
 هک میراد مک ی زیچهچ!؟ تسا مک ام زیچهچ!؟ تسه هئسم نیا یارب ی ای عاد هچ!؟ ارچ!؟ درینپی م ار
 لئاسم هنوگن یا زا ادخ رب مانپ!؟ مینک دروخر ب دارفا اب هنوگن یا مپهاوخ

دومنی م هیصوت بناطم ظفد رب و تشاد مامتها بناطم تشاددای هب ی نار هط املاء

لذا مرحوم پدر ما [علامه طهرانی] و همین‌طور بزرگان، سابق خیلی تأکید داشتند بر اینکه همیشه
 باید یک قلم و کاغذ در جیب انسان باشد، تا یک حرف و مسئله‌ای را می‌بیند و می‌شنود، آن را [بنویسد].

خود ایشان هم همیشه این مسئله را داشتند. البته ایشان حافظه‌شان هم خیلی خوب بود. من بهیاد دارم اگر در مجلسی بودیم و مطالبی شنیده می‌شد، ایشان کاملاً دقت می‌کردند و وقتی [به منزل] می‌آمدند، فوراً می‌نوشتند. بسیاری از روایات و نُگت و حکایاتی که ایشان در کتاب‌هایشان نوشته‌اند، همین‌طور سمعی بوده است؛ یعنی اینها را از افراد موثق شنیده‌اند و بعد وقتی به منزل آمده‌اند، آن را ضبط کرده‌اند و نوشته‌اند. همین دفترهای جُنگ و مطالب دستخطی که از ایشان باقی مانده، برای این قضیه است. [البته] ایشان کاغذپاره‌های تک‌تک و متفرقاتی هم دارند. خیلی روی این مسئله ایشان تأکید داشتند و به ما هم می‌گفتند: «مخصوصاً طلبه همیشه باید کاغذ و قلم در جیبش باشد.» چون [درباره] بعضی چیزها برای انسان به‌طور کلی ذهن پدید می‌شود و دیگر اصلاً [به ذهن] نمی‌آید [یا] برای انسان دیگر فرصت به‌دست نمی‌آید که بخواند دوباره [با آن مسئله] برخورد کند.

تفر تسد زا، طبض و تبث رد لعتاب هک مهم ی بلطم تیاکد

یک وقتی ایشان [علامه طهرانی] به من می‌گفتند که من یک وقت به منزل یکی از آقایان رفتم. من یادم هست و خودم در این قضیه با ایشان بودم. ایشان نگفتند [آن عالم] چه کسی [بود] ولی من می‌دانم. [آن عالم] مرحوم آقا سید محمدعلی سبط (سبط‌الشیخ) بود. ایشان در طهران [بود] و مرد بسیار خوبی بود. مدت‌هاست که به رحمت خدا رفته است. وقتی مرحوم والد در طهران بودند، گاه‌گاهی هم ایشان به منزل [ما] می‌آمدند و هم ایشان [مرحوم والد] به منزل ایشان می‌رفتند. در جلسه‌ای او [مرحوم سبط] قضیه‌ای نقل کرد که یک نفر از آقایان در یک جا بود و از یک کتاب قدیمی دستخط که هنوز [چاپ] نشده، [روایتی نقل کرد]. آن‌طور که من به یاد دارم و به ذهن و حافظه‌ام مراجعه می‌کنم، این کتاب جزء مطبوعات^۱ نینچ [زونه] و منکی‌م یر یگیگ ن م دوخ نوچ. دشاب ی طخ دیاب زونه و تسیند دوب مدرک ل قن ی تیاور، دوب متفر دنه هب هک اهن او خباتک نیا زا ی کی زانیا یاقاً زا ی کی. تسیند ی اهلسم [ی نار هط هملاع] اقا موحرم ی ارب ی لو. دی‌آی‌م مدای هب ی زیچ نینچ م ه ن م. دوب ی بیجع تیاور ی لیخ هک مدوار م و طابتر ا تیفیک ایدوب ی عامتجال ناسم زا ی کی هب عجار منادی م. دوب بیجع ی لیخ هیضق نیا م و ن مض رد [طبس موحرم]. تسا مدوب ی قلاخا هلئسم کی هب عجار مرظنه ب. دوب مدرم اب رشنور شد و [ی نار هط هملاع] اقا موحرم و دندوب ناشیا: میدوب ات هس ام مه طقف. دیوگی م ه ار [تیاور] نیا تبحص مرابود دنتساوخ [ی دروم] کی رد [دلاو موحرم] ناشیا. درذگی م بلطم نیا زا. دوبن ی رگیگ سک؛ ام و ی لکروطه ب و دوبن [ناشنه‌زد] تیاور [نوچ]. دننک [ل‌اؤس] ناشیا زا و دننک معجارم هیضق نیا هب ی تاماهبا [ن‌اشیا ل‌قن] ن آ رد و دوب مدرک ل قن تسرد م ه [طبس موحرم] ناشیا [متبلا]. دوب هدش شومارف دمآ دعب. دوب ترفاسم و [دوبن] ل‌زنم م ه ناشیا، میتفر. مینک ل‌اؤس ناشیا زا و میورب ام دش رارق. تشاد! تفر ادخ ت محر هب معفدکی دعب و [مینک ل‌اؤس و زانام] دش و

نیا و دندرکی م دای هیضق نیا زا [ی نار هط هملاع] اقا موحرم تفوکی دعب اهل‌سب تسا مدای ن م، دنکی م هک ی ای‌تسده طساو هب ناسنا و دوشی م ادیب ناسنا ی ارب [ی بلطم] ی هاگ هک دندروآی م دهانش ار ل‌ناسم هب طوبرم، تسا م نهذ رد هکروطن آ! دشن هک دشن ادیب رگیگ تیاور نیا و. دهدی م تسد زا رگیگ هدشن عبط زونه دپلا. دراند دوجو ی زیچ نینچ مدید، مدرک صحف هچره م ه ن م دوخ. تسا مدوب ی قلاخا و هدش ل قن هنیسه‌بنیس هلئسم نیا روطچ ی لو. تسا هدشن عبط زونه هک میراد ی یاهباتک ام ی لیخ. تسا کی رطاخه ب. دشی م تبث و دنامی م رگیگ هلئسم نیا، دشی م بوتکم اجنیا رگا. تسا مدیسر اجنیا هب. تسا متفر تسد زا ی لکروطه ب رگیگ [بلطم] نیا، هدش هک ی لو هذ

دوشی م عمج هر طقه رطه مدع؛ دسیونب ار ش یاهه دینش دیاب هبلط

طبض، دونشی م هک ی فلتخمل ناسم هک دشاب هتشداد [رظن رد] ار هلئسم و هتکن نیا دیاب امتد هبلط اذل «دوشی م عمج هر طقه رطه ناسنا ی ارب مدع»: میراد تیاور رد هکروطن امه. دسیونب و دنک ظفد و

^۱(ق‌قحم). هدش پاچ و عبط هچنآ ای اهاباتک: تاعوبطم

دنگی م ادپی یدیکه اُبنج ناسنا مهف و طابنتسا رد بلاطم زا یخرید

هبلأسا و دنگی م ادپی یدیکه اُبنج بیج [یزرطه]، طابنتسا هیضه رد بلاطم نیا زا یضعب رد و تساراذگریثأت هیجیرت تاهج رد و دریگی م راره بلاطم مهف و طابنتسا رد لصا کینا و نود. دراذگی م ریثأت دنیبی م [ناسنا] هکی فلتخم تاپاور و فلتخم تاهج

چد تاعطسا اهنسم رد طلاغ و حیحص طابنتسا زا یاهنومد

ی بلاطم نینچ لاصا هک. دینیبی، میناوخی م نامثج رد میراد زورما ام هکی تاپاور نیا امشد لاثم خیش. میا درکن ل عجار تاپاور نیا هک مه ام. دنیبی م همه هک تسای تاپاور اهنیا!؟ دنگی م [تشاردی] بجاو، دراد ضرقه هکی سک: «دیامرفی م ماسلا هیلع ماما ی تقو دینیبی امشد. تساهدروا ل یاسو رد رد ابروطچ!؟ طورشم بجاو دیوگی م چدهر رگید روطچ امشد، «دهد ماچنا چد و دنک ضارقتسا تساه!؟ تساهدناوخد ار اهتیاور نیا، دهدی م طورشم بجاو م هک، چدهر هکی سک نآ!؟ دیای مرد روج مه «کیلع بُجی»، «بُجاو»: دیوگی م ماما ی تقو! رگید تساهش مشچ یولج اهتیاور نیا «در دین، استقراض [کنید و به حج بروید»، دیگر وجوب مشروط چه معنایی دارد]؟! ما که دیروز گفتیم بعضی از این موارد، تصریح و نصّ [در وجوب] بود؛ ظهور که نبود! بعضی اش ظهور در استحباب [بود]. گیرم اینکه شما بگویی: «اصلاً مستحب است!» امام در مورد حجّ استحبابی [در حالی] که ادای قرض واجب است، میگوید: ماچنا چد و ریگب ضرقه ی نعید [2] بیضقینا لی لاعتد الله عدا و اُچد و ضرقتسا یاجک!؟ دیوگی مذ [ار نیا] بجاو اُچد دروم رد روطچ [اما؛ دنک ادا ار تضرقه هک هاوخد ادخ زا و هدی نیمه طقف اهل قعه اُمه زا! رگید مداد ل قعه و کیه مه ام هدی ادخ هرخلأاب!؟ دیای مرد روج ل قعه اب، نیا هک: [دیوگی] بجاو اُچد دروم رد تقوناً! میراد ار وج کینا مهر کشر ار ادخ! هدنام ام هدی ش یوج کیه مه دعب! دینک دیناوتی م، دینک تاعطسا لیصحت دیناوتی م امشد [تسین مزلا تاعطسا لیصحت]! ریخ کیم ادک اب اوتف نیا رخا «! دینک تاعطسا طاقسا دیناوتی م ل اوشد ل و ابش، دیدرک تاعطسا لیصحت هکی م اوتف دراد، [دنگی م نایب هونگن یا] دهدی م اوتف هکی مه ی نآ هرخلأاب!؟ دیای مرد روج اهتیاور نیا زا! [ماهدرک طابنتسا ار م هک نیا] اهتیاور نیا زا دیوگی م مه نیا! دهد

[ی تقو] هکی دهدی م ار زوجه نیا و تهبل لصا مادک!؟ دهدی م ار مزاجا نیا و تهبتیاور مادک رخا [ت]، دنک ادپی چد تاعطسا - هدهد و تلقمه دمما هک مدرکی هانگ هچ [رخا] هک - مدز کلفت خبدهب فلکم نآ و رکب و دیز هب ار لوپ چد رهشال ووا [ی ناوتی م] اهنتم [، ی اهدرک ادپی تاعطسا هچرگ]: «ی یوگب و اب هدهد تاعطسا (!) طوقسد ای طاقسا نم [زا]» هک در یگب دای مه دعب «! دینک افسد دیورب! دیشخب دلاخ»! [میورب چدهب تسین مزلا و] مینیشنب نیار باند

ی اواتف رودص و اوتف اُصره هبل هاناد دارفا دورو ثعاب، نید زا فیعض تخانش تساحیحصان

هک تسای یاهزیچ اهنیا!؟ دراد ماسا و نید زا ی تشارب هچ اعاو، دهدی م ار اوتف نیا هکی سک نآ چیه ایند نیا رد هکنیا لثم!؟) نوبهدت نیاف (اعاو!؟ میوری م اجک هب ام! از ادنای م هرزل هب ار مدآ نآ رد نامز ماما زا رتمولظمی مولظم چیه و نید زا رتل هس زیچ چیه! تسین داد اوتف زا رتت حار زیچ هب تبس مه دعب و! دهندهب اوتف الله ل رنا ام فلاخی ل ع روطن نیمه فاصد دنهاوخد هک در اند دوجو ایند نیا نامریز و میهدی م میکتا گتم رب و مینیشنی م ت حار ی لیخ ی روطن نیمه، ی عامتجا ل ناسم و رگید ل ناسم

1: 141 ص 11 ج، معیشلا لئاسو

«س اب لافل ام ی قه جو مل ناک ن: لاق! اُچد و ضرقتسی؛ نید هیلع ل جزل ن ع، ماسلا هیلع ن سحلا ابا تلأس»

2: 140 ص 11 ج، معیشلا لئاسو

«! اُچد و ضرقتسا! اُچد حلا کلام» لکل و قید و ماسلا لکیلع اُر قید اللهدی عاباً ن: بل اقفی فریصلا ریئسد ی دعاچ»

یرد فکیدت فوقید (!) لله اب ریجتسن، لله اب ذوعذ، هدر کذی ادخر رگا و دشاب مرنهک میز ادنایم کشت کید مه
 دینک نلاف دیورب میوگی مه دعب! دوش ساسحا یرتمک مآ تدم نیا، تسا هتفرگ مه یزور ترآ اهو ناز
 یم ار بلاطم نیا هک امش! اوگرزب: میوگی مه! بوخ و لماع و تحاری لیخ! هبب! دینک نلاف دیورب
 مینیشب دیاب ام! اقا ریخه!؟ هذب» [دیوگی مه] «! دیامرفیل مع نیا اب قباطمه ن اتدوخ، اللهم سب، دیامرف
 ؟ [دنک ظفد ار ینام] دهاوخی میسک هچ، میورب ام [رگا]! دوش ظفدی نابه ات مینامد دیاب ام! کشت یور
ملاسلا ی فمئ، هیقلا ماعلا تام اذ! عی شه اهدسیلا هک دوشی م ادیی ایهملثی تقوکید [میورب ام] رگا
 ارگید هتخاس یراک یرب ار یرب ار یرب ار یرب ار یرب ار یرب ار یرب ار یرب ار یرب ار یرب ار یرب ار یرب ار یرب
 ی پاهزیچ اهنیا! هلب! ام لام مه هقیق و، هقیق یرب (3) قر سعلای عاس (2) نیرجاهملا ن من ولولاً نوقب سلاو
 دش دهاوخ لامر ب رتشیب اهی گناگود ن! دش دهاوخ نشور مه رتشیب و هدر نشور مکمک هر خلاب هک تسا
 دش دهاوخ رتفاشدر گید اهن دوب هنوگود ن او

ی دابادیب مو حرم اب و ا طا بتر ا اب هنوگچ ن افر ع زا از ریم ی هاگآ ات: ن او س کید هب خ سا پ دوشی م ع مچ

هتشداد طا بتر ا ی دابادیب مو حرم اب [ی مق] ی از ریم مو حرم» دنه اتشون ب تک زا ی ضعب رد هکنیا: ذیملت
 ی کولس روتسد ی دابادیب مو حرم زا از ریم مو حرم» دنه اتشون ب تک زا ی ضعب رد آریخا؟ تسیچ «تسا
 4. ی دابادیب مو حرم تمدخ دنتفر دندرک تکرد مق زا [از ریم]: دراد [باتکر رد] ی تد «دنتفرگی مه
 هنوگچ [باطم] هکنیا اما؛ دینکی مل قد دیراد لاسد تسیود زا دعب ار نیا امش لاد ب، هلب: داتسا
 مینک نایب ار اهنیا میناوتی م نام، دنوشب ق فوم دنتسناوت د هچ ات و دنتفر روطچ و هدوب
 تسه اجنیا رد مه رگید باطم کیدی لو، میتفگ از ریم مو حرم زا اجنیا رد ام [هک تسا تسرد]
 ناشیا هکنیا لعل؛ میدرک نایب اجنیا رد ار معقاو و هیضقه دوخ ام: میشاپ هتشداد رظن رد مه ار نیا دیاب هک
 ناشیا هب میناوتی م نام هصلاخ. دشاب هدر ضوع و شمهف و دشاب هداد ریغت [ار ش ایور] رمع رخاوا رد
 هجوتم ادعب [ی لو] دننکی می یاطخی اههر ب رد اهی لیخ. مینزب ار یر معلام ادم ماهتا نیا و مینک تر اسج
 دشاب هدر مابنتسا نیا عفر ی دابادیب مو حرم اب [ناشیا] طا بتر ا رد دیاشد. دنوشی م ناشهانتسا
 رتسا کید راوسد ارهاظ. دنه اتشاد تی عجر م مق رد هک هدوب ن اشرمع رخاوا مه ش نامز، هلب: ذیملت
 دنناوخی م ناشیار ب ار رعش نیا [ی دابادیب مو حرم، دنسری م نهفصا هب ی تقو] دننکی م تکرد و دنوشی م
 وازا ریغی هاوخ هک یدید دب هچ وز *** وازا ی هاگآ و ترگ ملاء و در
 رگید و دندرگی مر ب و دننکی م هاگذ تو هبم و تام روطنیمه ناشیا. دنناوخی م ار رعش کید نیمه
 دریگی م تروصدی ملکت

؟ اجک زا: داتسا

مق هب دندرگی مر ب نهفصا زا ی دابادیب مو حرم: ذیملت

؟ دندرگی مر ب ی دابادیب مو حرم: داتسا

از ریم، هب: ذیملت

دندرگی مر ب از ریم [هلب]: داتسا

طوبرم هیضقه: دمآ مدای ن لا. دندرگی مر ب [از ریم]، دیوگی م ناشیا هک ار تیید کید نامه: ذیملت

دنه اتشاد ق لاطلای ل ع تی عجر م هک [تسا از ریم] رمع رخاوا [هب]

1. افلاتخا یردقا اب. 38 ص، 1 ج، ی فاک

2. 100 هبیا (9) هبوت هروس

3. 117 هبیا (9) هبوت هروس

4. 68 ص، نیکلاسلا قر کنت

داتسابله. مسئله‌ای که [دربارهٔ عملکرد اشتباه میرزای قمی در زیارت سیدالشهدا مطرح] کردیم، مطلب این است که این واقعه در چنین موقعیتی [از جایگاه علمی فرد اتفاق افتاده است]. [فهم و علاج] این قضیه‌ای که [دربارهٔ] مرحوم میرزا نقل می‌کنیم، اینها با خواندن [کتاب] نیست. آن آخر عمر، نسبت به آن موقعی که این عمل را انجام داد، از نقطه‌نظر علمی چیزی به او اضافه نشده بود. که این [تشرّف به خدمت مرحوم بیدآبادی] هم در زمان پیری او و زمانی بوده که سن بالایی داشته؛ ولی احتمال دارد که فهمش تغییر پیدا کرده باشد. اینکه ما می‌گوییم، این است: با این چیزها [و علوم ظاهری] آن مسائل [معرفتی] پیدا نمی‌شود! بعد از اینکه ایشان برگشته بود و به آن موقعیت علمی رسیده بود، این قضیه اتفاق افتاده بود، که رفته بود قبل از زیارت [سیدالشهدا، عتبهٔ استادش را بوسیده بود]؛ ولی لعلّ اینکه در سال‌های بعد وضعیت و فهم و ادراکش تغییر پیدا کرده و تفاوت کند. ما نمی‌توانیم این مسئله را مخفی کنیم.

اب [تفرعم و تخوانش ن] و تسیچ بلطم دنادب ناسنا مک تسانیا مهمه ائيضق ل احل کی اع ی لو
مینیبی م و میاهدید فالتم تاهج رد م ه ار ش ریاطن ام و دوشی مذ ادیب ایاضق و ل ناسم نیا

دّمحل آ و دّمحلی اع ل صد مهلا